

РЕЦЕПЦИЈА ДЕЛА БРАНКА ЋОПИЋА КОД УЧЕНИКА У НИЖИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Маја Спречо¹
Александар Обреновић

Апстракт: У раду се бавимо рецепцијом дела Бранка Ћопића код ученика у млађим разредима основне школе. Анализирали смо колико су ученици упознати са Ћопићевим прозним стваралаштвом, какав су став изградили према његовим делима, које васпитне и моралне норме су усвојили и колико им се то стваралаштво допада. У току истраживања коришћени су скалирање, скалер, сервеј метода и Хи-квадрат тест. При истраживању смо се водили двома варијаблама, а то су општи успех и пол ученика. Истраживањем је било обухваћено 55 ученика четвртог разреда ОШ „Вук Караџић” и 50 ученика четвртог разреда ОШ „Анта Божићевић” у Лозници. Резултати истраживања су нам потврдили да су ученици, независно од општег успеха и пола, у довољној мјери упознати са прозним стваралаштвом Бранка Ћопића, те да варијабле попут пола и школског успеха немају пресудну улогу за ученике када је реч о усвајању знања из Ћопићевог опуса. Такође су нам резултати потврдили да се ученицима углавном допадају Ћопићева дела и да су из пишевог прозног опуса, намењеном млађим ученицима основне школе, усвојили бројне етичке, образовне и функционалне компоненте.

Кључне речи и изрази: Бранко Ћопић, млађи разреди основне школе, рецепција, пол ученика, школски успех.

УВОД

Настава књижевности представља један од основних видова неговања и очувања доброг литерарног укуса, богаћења речника и упознавања са многим животним ситуацијама отелотвореним у књижевним делима. Ученици се већ од првог разреда сусрећу са наставом књижевности и са свим њеним специфичностима. Настава књижевности пружа ученицима млађих разреда основне школе могућност да се на адекватним и њиховој доби примереним делима изграђују у моралном, естетском, радном и интелектуалном смислу. Такву ноту етичког и радног, могућег и немогућег, лиричног и хумористичног налазимо у књижевном опусу Бранка Ћопића, „чије је дело ушло у душу српскога народа“ (Петровић 2000: 97-105).

Ћопићева дела су због изузетно вештог комбиновања авантуристичког, хумористичног, бунтовног, лепршаваг и бајковитог са зоомотивима врло погодна за поистовећивање међу млађом школском читалачком публиком. Ученици се већ на почетку свог школовања, од првог разреда, сусрећу са књижевним стваралаштвом Бранка Ћопића. Дела Бранка Ћопића су од есенцијалног значаја за здрав, етички утемељен и позитивним хумором и ведрином обогаћен развој ученика. Ћопић приказује људе из свакодневног живота, са једноставним поимањем живота, задовољне ситницама, који своје свакодневне ситне проблеме решавају на једноставан и лак начин. Књижевни критичар Велибор Глигорић (Глигорић 1981: 17-18) Ћопића сврстава „у сеоске приповедаче“ с обзиром да је његов књижевни опус за децу везан за

¹ sprecomaja91@gmail.com

село, а често прецизиран као његов родни крај, јер је „обимно и разуђено књижевно дјело Бранка Ћопића остало нераскидиво везано за његово завичајно поднебље“. (Симановић 2010: 117-118) Ћопићева дела су оплемењена етичким квалитетима, нормама и порукама које су уткане у живот једног простог човека из народа. Ћопић ствара ликове који имају идеале, снове, сопствени систем вредности, навике и који уживају у једноставности свога живота, те тако у његовим делима намењеним деци налазимо чича Тришу коме живот испуњавају несташлуци лењога мачка Тоше. У његовим делима, намењеним најмлађој школској читалачкој публици, често сусрећемо животиње у улози главних јунака, јер су зоомотиви врло присутни у његовом стваралаштву. „У раним Ћопићевим причама преовлађују моралистички тонови“ (Ристановић 2002: 70-72), јер писац преко антропоморфизованих животиња дочарава лукавство, себичност, прождрљивост, као и праведност и марљивост, те тако индиректно шаље васпитну поруку читаоцима о врлинама и манама, те разликовању истих.

Једна од основних карактеристика Ћопићевог стваралаштва је хумор којим је обогатио своја прозна и поетска дела намењена млађој школској популацији. Председник фондације „Бранко Ћопић“, Светозар Личина, сматра да је „хумор тражио Ћопића, а не Ћопић хумор“ (Личина 2013: 27-31). Књижевни критичар Слободан Марковић (Марковић 1981: 53-71) сматра да: „Ћопићев хумор има специфичну функцију. Његов смех није производ комичне ситуације у којој се испољавају људске мане, већ долази као израз веселог расположења и раздраганости којима су испуњена дела.“ Поред тога што је одличан хумориста, Ћопић је својим вештим списатељским пером успевао недаће мачка Тоше, проблеме чича Трише и цврчку радост да прикаже веродостојним и реалним. Цвијетин Ристановић (Ристановић 1997: 54-64) сматра да песма „Болесник на три спрата“ представља оличење занимљиве и, истовремено, конфузне ситуације у којој је „изванредна пишчева духовитост исказана.“ Због свега наведеног је од изузетног значаја да ученици схвате и усвоје сво богатство моралних порука, васпитних идеја и хумористичког погледа на свет које пружају дела Бранка Ћопића.

У Републици Србији, од првог до четвртог разреда основне школе, према Наставном плану и програму за 2015. годину, из Српскога језика је предвиђено пет часова седмично, односно 180 часова годишње. Наставне јединице у уџбенику, које се односе на књижевно стваралаштво Бранка Ћопића прате прописани Наставни план и програм. Све наставне јединице су квалитетно осмишљене, објашњене, и уз пригодне илустрације дочаране, што омогућава ученицима да их усвоје на лакши, бржи и једноставнији начин. Према Наставном плану и програму за ученике од првог до четвртог разреда основне школе, предвиђено је да обрађују следеће наставне јединице из домена стваралаштва Бранка Ћопића:

- „Сунчев певач“ – први разред
- „Болесник на три спрата“ – други разред
- „Доживљаји мачка Тоше“ – други разред
- „Мачак отишао у хајдуке“ – трећи разред
- „Мјесец и његова бака“ – четврти разред

Циљеви и задаци које деца треба да усвоје, прописани Наставним планом и програмом, који се односе на стваралаштво Бранка Ћопића су да ученик зна да:

- тумачи прочитани књижевни текст
- разликује главне од споредних ликова и њихове особине
- препозна и упореди особине и поступке ликова, те да да лични став о њима
- препознаје основно осећање и основну тему и поруку дела.

Из наведених циљева се остварују образовни, функционални и васпитни задаци које ученик треба да усвоји до четвртога разреда основне школе, када је у питању стваралаштво Бранка Ћопића.

Проблем и предмет истраживања

Александар Јовановић у своме научном раду „Бранко Ћопић, школски писац“ указује на велику заступљеност Ћопићевог стваралаштва у образовном процесу, те, такође, казује да Ћопићева уметничка снага умногоме делује на обликовање и образовање младих људи.

Предмет истраживања је произашао из елементарне потребе за утврђивањем степена информисаности ученика о Ћопићевом стваралаштву које је од круцијалног значаја за ученички развој, те утврђивањем у којој мери заиста Ћопићева уметничка снага делује на васпитни, интелектуални и образовни развој ученика. У раду се бавимо рецепцијом дела Бранка Ћопића код ученика млађих разреда основне школе. У истраживачком раду смо се водили двома варијаблама:

- општи успех ученика
- пол ученика.

Циљ истраживања

Ученици до четвртог разреда основне школе треба да усвоје основна знања о стваралаштву Бранка Ћопића, да разумеју васпитну, функционалну и образовну сврху тих дела. Три аспекта стваралаштва Бранка Ћопића се посебно издвајају, а то су: васпитност, здрав окрепљујући хумор и поучност. Квалитет рецепције Ћопићевих дела умногоме зависи од степена интелектуалне, креативне, имагинационе способности и читалачке навике ученика. У овом раду ћемо анализирати и истражити колико су ученици упознати са Ћопићевим књижевним стваралаштвом, какав однос су изградили према његовим делима, колико им се то стваралаштво допада. Испитаћемо како су ученици схватили васпитне поруке којим обилују дата дела и на који су начин схватили хумор који је врло специфичан за Ћопићево стваралаштво.

Хипотезе

X1: Претпоставља се да не постоји статистички значајна разлика у рецепцији и разумевању Ћопићевих дела с обзиром на успех ученика.

X2: Претпоставља се да не постоји статистички значајна разлика у рецепцији Ћопићевих дела с обзиром на пол ученика.

Узорак испитаника

Истраживање је вршено у ОШ „Вук Караџић“ и „Анта Богићевић“ у Лозници, у септембру 2015. године. Величина узорка је 105 ученика. Истраживањем је било обухваћено 55 ученика четвртог разреда ОШ „Вук Караџић“ и 50 ученика четвртог разреда ОШ „Анта Богићевић“ у Лозници.

Методе, технике и инструменти истраживања

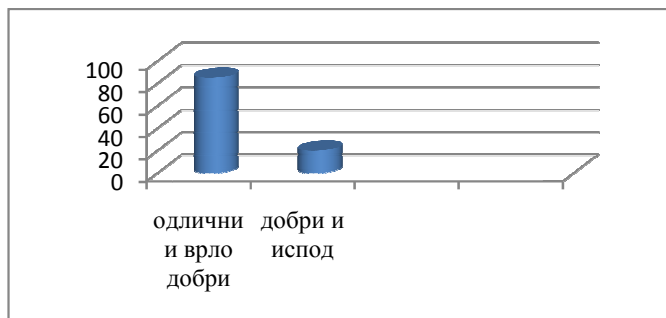
У току прикупљања података примењен је поступак скалирања, при чему је коришћен инструмент скалер и сервеј метода. У току прикупљања података коришћена је Ликертова скала ставова о Ћопићевом књижевном стваралаштву, коју су

попуњавали само ученици. Скалер се састојао од 12 тврдњи са којима су ученици изразили степен слагања. За обраду података коришћен је Хи-квадрат тест.

Резултати истраживања

Табела 1: Резултати рецепције дела Бранка Ћопића у односу на општи успех ученика

С обзиром на то да ученици у школи постижу различит успех током школовања, добијени резултати из Табеле 1 ће нам показати да ли постоји статистички значајна разлика у погледу рецепције дела Бранка Ћопића у односу на постигнути успех ученика.

Вредности Хи-квадрат теста за варијаблу Рецепција дела Бранка Ћопића у односу на општи успех су указале на непостојање статистички значајних разлика ($p=0,00$) у разумевању књижевног стваралаштва Бранка Ћопића када је реч о општем успеху ученика четвртог разреда из основних школа „Вук Караџић“ и „Анта Богићевић“ у Лозници. Истраживање је вршено на узорку од 105 ученика, од којих је 85 одличног или врло доброг успеха, а 20 доброг и испод.

Општи успех ученика	Прва тврдња: Књижевна дела Бранка Ћопића треба читати и мимо школске лектуре.					Σ	χ^2	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	78 91,76%	6 7,06%	1 1,18%	0	0	85 100%	0,425	2
Добар и слабији	18 90%	2 10%	0	0	0	20 100%		

Да књижевна дела Бранка Ћопића треба читати и мимо школске лектуре сложила су се 84 одлична и врло добра ученика, као и сви добри ученици. На основу овако утврђених показатеља о рецепцији књижевних дела Бранка Ћопића, запажамо да се изузетно велики проценат ученика, како одличних и врло добрих, тако и оних са добрим успехом изјаснио да књижевна дела Бранка Ћопића треба читати и мимо школске лектуре. Од укупног броја ученика са одличним и врло добрим успехом, преко 98% њих се слаже са том тврдњом, док је код ученика са добрим успехом тај проценат још већи, јер су се апсолутно сви ученици сложили. Можемо констатовати, када су у питању анализиране разлике у посматраној варијабли, да добијени резултати указују да не постоје ститистички значајне разлике међу ученицима.

Општи успех ученика	Друга тврдња: Упознат/упозната сам са књижевним стваралаштвом Бранка Ћопића.					Σ	χ^2	df
	Слажем	Углавном	Неодлучан	Углавном	Не			

	се	се слажем	сам	се не слажем	слажем се уопште			
Одличан и врло добар	6 7,06%	51 60%	9 10,59%	11 12,94%	8 9,41%	85 100%	12,12 6	4
Добар и слабији	5 25%	4 20%	4 20%	4 20%	3 15%	20 100%		

Констатујемо да се 67,06% одличних и врло добрих ученика сложило да је упознато са књижевним стваралаштвом Бранка Ћопића, док је њих 22,35% истакло да нису упознати са стваралаштвом Бранка Ћопића иако имају одличан и врло добар успех. За разлику од одличних и врло добрих ученика, веома сличан број ученика са добрим успехом се слаже и негира да је упознато са стваралаштвом Бранка Ћопића, те тако 45% ученика са добрим успехом тврди да је упознато са књижевним стваралаштвом, а 35% се не слаже. Евидентно је да статистички значајна разлика не постоји међу одличним, врло добрим и добрим ученицима када је реч о томе колико су упознати са књижевним стваралаштвом Бранка Ћопића.

Општи успех ученика	Трећа тврдња: Животиње су у Ћопићевим делима попримиле особине људи.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	47 55,29%	17 20%	20 23,53%	0	1 1,18%	85 100%	2,239	3
Добар и слабији	9 45%	7 35%	4 20%	0	0	20 100%		

Врло је интересно што у резултатима истраживања налазимо често да ученици са добрим успехом имају процентуално успешније одговоре на тврдње од одличних и врло добрих ученика, о чему нам сведоче резултати треће тврдње. Установљено је да се 75,29% одличних и врло добрих ученика и 80% добрих ученика сложило са констатацијом да су животиње у Ћопићевим делима попримиле особине људи, те да се само један одличан или врло добар ученик није сложио са тим. Чињеница да су животиње у Ћопићевим делима антропоморфизоване представља једну од главних карактеристика јунака Ћопићевих дела, те је врло битно да ученици схвате езоповски начин говора, језик својствен басни, маштовит, загонетан и поучан.

Општи успех ученика	Четврта тврдња: Књижевна дела Бранка Ћопића су веома занимљива и поучна.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	76 89,41%	4 4,71%	5 5,88%	0	0	85 100%	0,026	2
Добар и слабији	18 90%	1 5%	1 5%	0	0	20 100%		

Евидентно је да се велики број ученика независно од школског успеха слаже да су дела Бранка Ћопића занимљива и поучна, чак 94,12% одличних и врло добрих ученика и 95% ученика са добрим успехом. Веома је значајно што ниједан ученик није изјавио да му се дела Бранка Ћопића не чине занимљивим и поучним што указује на уживање велике популарности Ћопићевих дела међу ученицима.

Општи успех ученика	Пета тврдња: У делу „Сунчев певач“ цврчак нам поручује да се треба радовати сваком новом дану.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	52 61,18%	17 20%	12 14,12%	2 2,35%	2 2,35%	85 100%	8,673	4
Добар и слабији	5 25%	7 35%	6 30%	1 5%	1 5%	20 100%		

Идући од питања која се односе на домен општег знања и инетесовања о Ђопићевим делима долазимо до пете тврдње која се односи на дело „Сунчев певач“ где можемо на конкретном делу да видимо како су ученици усвојили моралне поруке и какав став имају о њима. Када је реч о делу „Сунчев певач“ и васпитним порукама које оно нуди, увиђамо да их је велики број ученика независно од школског успеха усвојио, што опет указује на непостојање сигнификантне статистичке разлике међу ученицима различитог школског успеха.

Евидентно је да се много већи број одличних и врло добрих ученика, чак њих 81,18%, сложио са тврдњом да је цврчак у делу „Сунчев певач“ славио сунце и рађање сваког новог дана. „Сунчев певач“ је дело које слави живот и поручује да се треба радовати сваком новом дану. Цврчак нам даје оптимистички, чак и утопијски, поглед на свет, те да на све око себе гледамо са већом позитивношћу.

Таква врста полетности је од есенцијалног значаја за здрав развој ученика, јер позитиван и оптимистички став према животу усмерава ученика ка здравијем и правилнијем начину размишљања, али и живота уопште. Евидентно је да су се добри ученици у нешто мањем броју сложили са петом тврдњом, њих 60%. Тек два добра ученика и четири врло добра и одлична се нису сложили са датом констатацијом, те можемо рећи да статистички значајније разлике међу ученицима када је у питању успех ни у овој тврдњи нема.

Општи успех ученика	Шеста тврдња: Дело „Мачак отишао у хајдуке“ буди жељу за авантурама и одласком у непознато.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	67 78,82%	12 14,12%	3 3,53%	3 3,53%	0	85 100%	3,958	3
Добар и слабији	14 70%	6 30%	0	0	0	20 100%		

Општи успех ученика	Седма тврдња: Из дела „Мачак отишао у хајдуке“ видимо да не треба бити лењ.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одлични и врло добри	74 87,06%	7 8,23%	3 3,53%	0	1 1,18%	85 100%	5,43	4

Добар и слабији	18 90%	1 5%	0	1 5%	0	20 100%		
-----------------	-----------	---------	---	---------	---	------------	--	--

Констатовали смо да преко 90% ученика са одличним и врло добрим успехом схвата поруке дела „Мачак отишао у хајдуке“, те да код њих дато дело буди жељу за авантурама. Занимљиво што код скоро свих ученика са добрим успехом дато дело буди жељу за авантурама, те да су они веома упознати са етичким порукама које нуди дато дело. Врло високи проценти слагања добрих ученика са овим тврдњама, представљају позитивно изненађење, с обзиром на то да су се са првом тврдњом сложили баш сви ученици, док са другом тек нешто мање, тачно 95%, што је показатељ тога да су се ученици са добрим просеком снашли боље од одличних и врло добрих.

Општи успех ученика	Осма тврдња: Дело „Доживљаји мачка Тоше“ нас учи да је пријатељство највеће богатство.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	76 89,41%	7 8,23%	1 1,18%	1 1,18%	0	85 100%	9,974	3
Добар и слабији	15 75%	1 5%	3 15%	1 5%	0	20 100%		

Општи успех ученика	Девета тврдња: Мачак Тоша, из дела „Доживљаји мачка Тоше“, нас учи да не треба да чинимо несташлуке, јер ћемо тако доспети у невољу.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	67 78,82%	9 10,59%	4 4,71%	2 2,35%	3 3,53%	85 100%	3,305	4
Добар и слабији	14 70%	2 10%	3 15%	0	1 5%	20 100%		

Када је у питању дело „Доживљаји мачка Тоше“ очигледно је да проценти показују да се ученици независно од школског успеха слажу да је пријатељство највеће благо и да не треба чинити несташлуке, што представља једну од основних порука. Резултати истраживања су нам показали да су одлични и врло добри ученици схватили боље поруке из дела „Доживљаји мачка Тоше“, али ту не постоји статистички значајнија разлика, јер се чак 80% ученика са добрим школским успехом сложило са датом тврдњом.

Општи успех ученика	Десета тврдња: Песма „Болесник на три спрата“ је веома шаљива и забавна, јер се појављује жирафа као болесник кога треба лечити.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	79 92,94%	3 3,53%	3 3,53%	0	0	85 100%	7,594	2
Добар и слабији	16	0	4	0	0	20		

слабији	80%		20%			100%		
---------	-----	--	-----	--	--	------	--	--

Увиђамо да се песма „Болесник на три спрата“ чини забавном и шаљивом преко 95% ученика одличног и врло доброг успеха и 80% ученика доброг успеха, те да ниједан ученик не сматра да песма није шаљива.

Такође, можемо да констатујемо да је песма „Болесник на три спрата“ својим шаљивим садржајем и једноставном формом оставила дубок траг на ученичко сјећање, с обзиром на то да су је ученици обрађивали у другом разреду, и прикупила њихове симпатије о чему нам сведочи чињеница да се ниједан ученик није изјаснио да му песма није шаљива, као и податак да се 96,47% ученика одличног и врло доброг и 80% ученика доброг школског успеха изјаснило да им је песма занимљива и шаљива.

Општи успех ученика	Једанаеста тврдња: Дело „Месец и његова бака“ нас учи да бака може да гаји велику количину љубави према својем унуку.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	73	8	3	0	1	85	2,596	3
	85,88%	9,41%	3,53%		1,18%	100%		
Добар и слабији	16	4	0	0	0	20		
	80%	20%				100%		

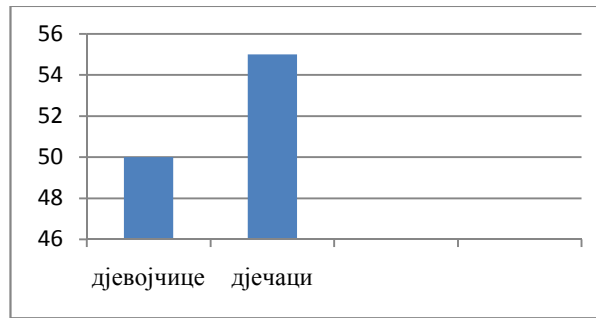
Општи успех ученика	Дванаеста тврдња: У делу „Месец и његова бака“ увиђамо да Месец може да поприми и особине несташнога дечака.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Одличан и врло добар	68	13	3	0	1	85	5,775	3
	80%	15,29%	3,53%		1,18%	100%		
Добар и слабији	17	0	2	0	1	20		
	85%		10%		5%	100%		

Када је реч делу „Месец и његова бака“ уочавамо да је преко 95% ученика одличног и врло доброг успеха разумело дело, као и скоро сви ученици који имају добар успех, те да тек по један ученик доброг и одличног успеха није разумео дело. С обзиром на то да дело „Месец и његова бака“ ученици обрађују у четвртном разреду, не изненађује изразито висок проценат слагања са датим тврдњама. Чак се 95,29% одличних и врло добрих ученика сложило са тим да их дато дело учи да бака може да гаји велику количину љубави према свом унуку, док су се са тим сложили сви ученици са добрим успехом. Занимљиво је то што се потпуно идентичан проценат одличних и врло добрих ученика, њих 95,29%, сложило и са другом тврдњом, да месец може да поприми особине несташнога дечака, док се тачно 85% добрих ученика сложило са тим. Из свега наведеног констатујемо да, на основу добијених резултата из спроведеног истраживања, не постоји статистички значајна разлика међу ученицима у односу на њихов општи школски успех.

Табела бр. 2 Резултати рецепције дела Бранка Ћопића у односу на пол ученика

Вредности Хи-квадрат теста за варијаблу Рецепција дела Бранка Ћопића у односу на пол ученика су указале на непостојање статистички значајних разлика ($p=0,00$) у разумевању књижевног стваралаштва Бранка Ћопића када је реч о полу ученика четвртог разреда, од којих је 55 дечака и 50 девојчица.

Пол ученика	Прва тврдња: Књижевна дела Бранка Ћопића треба читати и мимо школске лектуре.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	46 92%	3 6%	1 2%	0	0	50 100%	1,432	2
Дечаци	50 90,91%	5 9,09%	0	0	0	55 100%		

На основу резултата спроведеног истраживања може се закључити да су ученици из основних школа „Вук Караџић“ и „Анта Богићевић“ у Лозници показали врло добро знање о стваралаштву Бранка Ћопића. Констатујемо да не постоји значајна статистичка разлика међу дечацима и девојчицама у погледу рецепције дела Бранка Ћопића. Врло је охрабрујуће што чак 98% и дечака, и девојчица сматра да треба читати дела Бранка Ћопића и мимо обавезне школске лектуре.

Пол ученика	Друга тврдња: Упознат/упозната сам са књижевним стваралаштвом Бранка Ћопића.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	5 10%	30 60%	3 6%	8 16%	4 8%	50 100%	6,005	4
Дечаци	7 12,73%	23 41,82%	11 20%	8 14,54%	6 10,91%	55 100%		

Упркос оптимизму који је у нама пробудила претходна тврдња, не можемо а да не приметимо да је и поред жеље за читањем Ћопићевих дела неупоредиво мањи број девојчица и дечака упознат са истим. Иако имамо солидан број девојчица које тврде да су упознате са књижевним стваралаштвом Бранка Ћопића, њих 70%, с друге стране имамо 24% девојчица које тврде да нису упознате са стваралаштвом Бранка Ћопића. Такође, тек се 54,55% дечака изјаснило да је упознато са књижевним стваралаштвом Бранка Ћопића, док се њих 25,45% није сложило са датом тврдњом. Дакле, примећује се велики јаз између жеље за читањем Ћопићевих дела и стварне упознатости са Ћопићевим стваралаштвом.

Пол ученика	Трећа тврдња: Животиње су у Ћопићевим делима попримиле особине људи.					Σ	χ ²	Df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се			

				слажем	се уопште			
Девојчице	30 60%	9 18%	10 20%	0	1 2%	50 100%	5,16	3
Дечаци	23 41,82%	17 30,91%	15 27,27%	0	0	55 100%		

Судећи по резултатима истраживања дечаци и девојчице су углавном прилично уједначено упућени у тематску структуру Ћопићевих дела, те им се тако и мишљења често подударaju. Па тако видимо да се 78% девојчица и 72,73% дечака слаже или углавном слаже да су животиње у Ћопићевим делима попримиле особине људи. С обзиром на то да су деца млађег школског узраста намењена углавном она Ћопићева дела у којима преовлађују зоомотиви, веома је битно да ученици знају да су животиње често главни јунаци Ћопићевих дела и да, попримивши људске особине, поступају као људска бића са свим врлинама и манама људског темперамента.

Пол ученика	Четврта тврдња: Књижевна дела Бранка Ћопића су занимљива и поучна.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	47 94%	2 4%	1 2%	0	0	50 100%	2,445	2
Дечаци	48 87,27%	2 3,64%	5 9,09%	0	0	5 100%		

Такође је сигнификантна чињеница о ученичкој једногласности у перципирању Ћопићевих дела, где се 98% девојчица и 90% дечака изјаснило да су им дела Бранка Ћопића занимљива и поучна. Веома је битно истаћи чињеницу да се ниједан ученик није изјаснио да му нису занимљива нити поучна дела Бранка Ћопића.

Пол ученика	Пета тврдња: У делу „Сунчев певач” цврчак нам поручује да се треба радовати сваком новом дану.					Σ	χ ²	Df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	30 60%	12 24%	7 14%	1 2%	0	50 100%	4,747	4
Дечаци	26 47,27%	12 21,82%	11 20%	4 7,27%	2 3,64%	55 100%		

Пол ученика	Шеста тврдња: Дело „Мачак отишао у хајдуке” буди жељу за авантурама и одласком у непознато.					Σ	χ ²	Df
	Слажем се	Углавном се	Неодлучан сам	Углавном се не	Не слажем			

		слажем		слажем	се уопште			
--	--	--------	--	--------	-----------	--	--	--

Пол ученика	Седма тврдња: Из дела „Мачак отишао у хајдуке“ видимо да не треба бити лењ.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	46	2	1	0	1	50	2,429	3
	92%	4%	2%		2%	100%		
Дечаци	48	5	2	0	0	55		
	87,27%	9,09%	3,64%			100%		

Девојчице	40	6	3	1	0	50	0,686	3
	80%	12%	6%	2%		100%		
Дечаци	41	7	5	2	0	55		
	74,54%	12,73%	9,09%	3,64%		100%		

Евидентно је да су пету и шесту тврдњу девојчице урадиле боље од дечака, за скоро 20%, као и да се шест дечака није уопште сложило са наведеним васпитним порукама из дела „Сунчев певач“ и „Мачак отишао у хајдуке“.

Велики број девојчица и дечака, око 96% њих, је потврдио да дело „Мачак отишао у хајдуке“ поручује да не треба бити лењ, што имплицира да статистички значајна разлика међу девојчицама и дечацима не постоји ни када је у питању став о седмој тврдњи.

Пол ученика	Осма тврдња: Дело „Доживљаји мачка Тоше“ нас учи да је пријатељство највеће богатство.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	45	4	1	0	0	50	3,18	3
	90%	8%	2%			100%		
Дечаци	44	6	3	2	0	55		
	80%	10,91%	5,45%	3,64%		100%		

Пол ученика	Девета тврдња: Мачак Тоша из дела „Доживљаји мачка Тоше“ нас учи да не треба да чинимо несташлуке, јер ћемо тако dospети у невољу.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	42	3	4	0	1	50	4,684	4
	84%	6%	8%		2%	100%		

Дечаци	39	6	4	2	4	55		
	70,91%	10,91%	7,27%	3,64%	7,27%	100%		

Из наведених статистичких података такође констатујемо да су дечаци и девојчице скоро подједнако успешно савладали градиво из дела „Доживљаји мачка Тоше“, тек 10,90% дечака се није сложило са тим да нас дело „Доживљаји мачка Тоше“ учи да не треба да чинимо несташлуке.

Пол ученика	Десета тврдња: Песма „Болесник на три спрата“ је веома шаљива и забавна, јер се појављује жирафа као болесник кога треба лечити.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	48	1	1	0	0	50	3,686	2
	96%	2%	2%			100%		
Дечаци	47	2	6	0	0	55		
	85,45%	3,64%	10,91%			100%		

С обзиром на то да 98% девојчица и 89,09% дечака сматра да је песма „Болесник на три спрата“ веома шаљива и занимљива и да се при томе ниједан ученик није изјаснио да му дата песма није забавна, закључујемо да је учитељ врло добро презентовао песму деци и да је она оставила позитиван утисак на њих.

Пол ученика	Једанаеста тврдња: Дело „Месец и његова бака“ нас учи да бака може да гаји велику количину љубави према своме унуку.					Σ	χ ²	df
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	44	4	1	0	1	50	3,025	3
	88%	8%	2%		2%	100%		
Дечаци	44	9	2	0	0	55		
	80%	16,36%	3,64%			100%		

Пол ученика	Дванаеста тврдња: У делу „Месец и његова бака“ увиђамо да Месец може да поприми и особине несташнога дечака.					Σ	χ ²	d f
	Слажем се	Углавном се слажем	Неодлучан сам	Углавном се не слажем	Не слажем се уопште			
Девојчице	45	4	1	0	0	50	5,792	3
	90%	8%	2%			100%		
Дечаци	40	9	4	0	2	55		
	72,73%	16,36%	7,27%		3,64%	100%		

Дело „Месец и његова бака“ има велику васпитну поруку која се односи на велику количину љубави коју бака може да гаји према свом унуку. Из резултата истраживања увиђамо да је 96% девојчица и 96,36% дечака увидело ту моралну поруку од круцијалне важности.

ДИСКУСИЈА

Истраживање је показало да међу ученицима не постоји статистички значајна разлика нити у погледу општег школског успеха, нити у погледу пола ученика. Посматрано с аспекта индивидуалности ученика уочава се уједначеност мишљења, перципирања и разумевања стваралаштва Бранка Ћопића с обзиром на пол, доб и психофизичке компетенције које ученици поседују, али се не умањује њихов лични печат и диференцираност која мора постојати међу јединкама.

Резултати истраживања су показали да се девојчицама у односу на дечаке више допадају дела Бранка Ћопића, али та разлика није статистички значајна, јер изражено у процентима, чак 98% девојчица се изјаснило да им се допадају дела Бранка Ћопића, а код дечака је тај број за неколико процената нижи и износи 90,91%. Како су се девојчице у односу на дечаке сложиле у већем проценту, тачније преко 7% више девојчица него дечака, из наведеног констатујемо да се девојчицама и дечацима не допадају подједнако Ћопићева књижевна дела како смо претпоставили, него да постоји разлика, али она није сигнификантна.

На основу добијених резултата увидели смо да се 67,06% одличних и врло добрих ученика сложило да је упознато Ћопићевим прозним стваралаштвом, за разлику од 45% ученика са добрим или нижим општим успехом. Битно је и нагласити да се одличним и врло добрим ученицима више допада специфичан хумор Ћопићевог приповедања, и да га они боље разумеју но ученици са добрим успехом.

Од круцијалног је значаја да се ученичко знање, као и духовно и морално уздизање унапређује и стваралаштвом Бранка Ћопића, које представља окосницу у развоју ученика млађег школског узраста. Ћопићева дела умногоме утичу на васпитни, радни, естетски и интелектуални развој ученика, те тај утицај врши симултано на све ученике. Сходно томе, резултат да не постоји статистички релевантна разлика међу ученицима, с аспекта пола и општег школског успеха, у погледу разумевања, перципирања и саме рецепције Ћопићевог стваралаштва је донекле и очекивана, јер је, у крајњој линији, градиво прилагођено просечном ученику.

Дакле, супериорности у погледу савладаности Ћопићевог стваралаштва, те усвајања стандарда знања и рецепције етичких порука и образовних компоненти из богатог књижевног опуса Бранка Ћопића, који су прописани за дати разред, не постоји, ни када се посматра са аспекта општег школског успеха, нити с аспекта пола ученика.

ЗАКЉУЧАК

Захваљујући живој машти и дару за спретно уобличавање својих посматрања, као и несумњивом хумористичком таленту, Ћопићева дела су веома цењена код млађе читалачке публике. О томе сведоче и резултати нашег истраживања, који не само да показују да су деца упозната са књижевним стваралаштвом Бранка Ћопића, него и да разумеју и перципирају посебне карактеристике пишевог литерарног стваралаштва, показују велико интересовање за читање Ћопићевих дела, што још једном говори о популарности коју пишева дела имају код деце.

Констатујемо да су ученици веома упознати са Ћопићевим литерарним опусом намењеном млађем узрасту, те да тај степен упознатости није нужно повезан са полом и школским успехом ученика. Евидентна је већинска ученичка успешност у изражавању степена слагања са тврдњама које откривају степен упознатости са до тада обрађеним градивом. Круцијална је ученичка индивидуалност, те радна и мотивациона компонента, које утичу на резонување и перципирање дела.

Резултати спроведеног истраживања казују о ученичком задовољавајућем усвајању васпитних, функционалних и образовних компоненти, али и о перманентном и циљем усмереном утицају на ученичку мотивисаност за стицање знања и његовања интересовања у домену Ћопићевог књижевног опуса, те редукцију методичких и, евентуално, мотивационих елемената, у сврху бољег и прогресивнијег усвајања знања.

Бранко Ћопић у својим делима, према речима др Воје Марјановића, „формира „Ћопићев свет“ и нашао је пуну меру уметничког оваплоћења“ (Марјановић 2003 310-311). Ћопићев утицај на дечије детињство је неоспорив, а аутор дела „Пут до моста“, Радован Поповић, наводи следеће Ћопићеве речи: „Сви бисмо ми жељели да смо у неком бајном свијету, без зла, зависти. Такав свијет, насељен веселим, хуморним и добрим људима, ја нудим читаоцима...Због тога ја имам милионску читалачку публику“ (Поповић 2009: 136-137).

ИЗВОРИ

- Жежељ Ралић, Р. (2015), *Читанка за други разред основне школе*, Београд: Klett.
Жежељ Ралић, Р. (2015), *Читанка за трећи разред основне школе*, Београд: Klett.
Жежељ Ралић, Р. (2015), *Читанка за четврти разред основне школе*, Београд: Klett.
Тодоров, Н. (2007), *Радна свеска из српског језика за четврти разред основне школе*, Београд: Едука.
Ћук, М. и др. (2011), *Читанка за први разред основне школе*, Београд: Нова школа.

ЛИТЕРАТУРА

- Завод за унапређивање образовања и васпитања. (2013), *Наставни план и програм Републике Србије*, Београд: Просветни гласник Републике Србије.
Идризовић, М. (1981), *Критичари о Бранку Ћопићу*, Сарајево: Свјетлост.
Јовановић, А. (2015), *Бранко Ћопић, школски писац, Иновације у настави – часопис за савремену наставу*, ISSN 0352-2334, вол. 28 (4) (2015), 70-75.
Личина, С. (2013), *Смијех и туга Бранка Ћопића*, Бања Лука: Art print.
Марјановић, В. (2003), *Живот и дело Бранка Ћопића*, Бања Лука: Глас Српски.
Петровић, Т. (2000), *Школски писци*, Врање: Учитељски факултет у Врању.
Поповић, Р. (2009), *Пут до моста*, Београд: Службени гласник
Ристановић, Ц. (2002), *Простори дјетињства*, Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства Републике Српске.
Ристановић, Ц. (1997), *Српски пјесници за дјецу*, Бијељина: Завод за уџбенике и наставна средства Републике Српске.
Симановић, И. (2010), *Ћопићева фолклорна магија*, Бања Лука: Графид.